

Máthé Réka Zsuzsánna

A BRICS-csúcstalálkozó Oroszországban

Tegnap zárult le a 16-ik BRICS-csúcstalálkozó, amelyet idén Oroszországban, Kazanyban rendeztek meg. A csúcstalálkozó keddi megnyitóján több világvezető vett részt, így a BRICS-tagországok vezetői, köztük Hszi Csin-ping kínai elnök és Narendra Modi indiai miniszterelnök is. Az elnökség tagjai közül Cyril Ramaphosa dél-afrikai elnök részt vett, de Brazíliát Luiz Inácio Lula da Silva elnök sérülése miatt most a külügyminiszter képviselte.

A csúcstalálkozón mintegy 30 ország képviseltette magát különböző szinteken, így Mohammed bin Zayed Al Nahyan, az Egyesült Arab Emírségek elnöke, Maszúd Peszeskján iráni elnök, Abd el-Fattáh esz-Szíszi egyiptomi elnök, Abiy Ahmed etióp miniszterelnök, Recep Tayyip Erdoğan török elnök és Pham Minh Chinh vietnámi miniszterelnök is jelen volt. Meghívott vendégként számos más ország is képviseltette magát, így Azerbajdzsán, Bahrein, Banglades, Bolívia, a Bosznia-hercegovinai Szerb Köztársaság, Belarusz, Indonézia, Kazahsztán, Kirgizisztán, Kongó, Kuba, Laosz, Malajzia, Mauritánia, Mongólia, Nicaragua, Örményország, Srí Lanka, Palesztina, Szerbia, Tádzsikisztán, Thaiföld, Türkmenisztán, Üzbegisztán, valamint Venezuela.

A nemzetközi közösség számára meglepő módon az ENSZ főtitkára, António Guterres is részt vett a csúcstalálkozón, mi több, a házigazda szerepét betöltő Putyin elnökkel kétoldalú tárgyalásokat folytatott. Az ENSZ főtitkárának részvételét Ukrajna és politikai partnerei, így például Litvánia külügyminiszterei élesen bírálták, illetve „elfogadhatatlannak” tartották.¹ Az uniós tagjelölti státuszában mintegy két évtizede megrekedt Törökország kazanyi részvételéről egy bizottsági szóvivő elmondta,² az unió elvárja tagjelölt államaitól, hogy tartsák tiszteletben a kötelezettségvállalásokat, és igazodjanak az EU külpolitikai és biztonsági téren hozott döntéseihez.

A rendezvény során elfogadták a kazanyi nyilatkozatot,³ amelyben a tagállamok több mint 130 pontban foglalták össze politikai állásfoglalásaikat

¹ SCHICKLER 2024.

² VOHRA 2024.

³ BRICS 2024.

a legkülönbözőbb területeken, amelyek többségét három nagy csoportba lehet sorolni.

Egyrészt, a nyilatkozatban fontos szerepet kaptak a jelenlegi nemzetközi szervezetek és rezsimek, valamint az azokban többnyire domináns szerepet játszó fejlett gazdaságokkal való kapcsolatok. A BRICS-tagállamok ezen a fórumon is kifejezték, hogy a Bretton Woods-i intézmények, illetve az Egyesült Nemzetek Szervezetének átfogó reformját, ezen belül a Biztonsági Tanács reformját szeretnék elérni, beleértve a legkevésbé fejlett országok nagyobb képviselőtét a vezetői pozíciókban. A 2023-as Johannesburg II. nyilatkozatra hivatkozva felszólítják a fejlett országokat, hogy tartsák tiszteletben a fejlesztés finanszírozása iránti elkötelezettségüket, és működjenek együtt a fejlődő országokkal a fejlesztés különböző területein, beleértve az adózást, az adósságot, a kereskedelmet, a hivatalos fejlesztési támogatást, a technológiaátadást és a nemzetközi pénzügyi struktúra reformját. Továbbá elutasítják az egyoldalú, büntető és diszkriminatív protekcionista intézkedéseket, amelyek a megfogalmazók szerint nincsenek összhangban a nemzetközi joggal és a COP28-on elhangzott felhívással, amely szerint kerülni kell az éghajlat- vagy a környezetvédelem alapján hozott egyoldalú kereskedelmi intézkedéseket.

Egy második tömbbe a nemzetközi katonai konfliktusokat és a terrorizmust érintő megítéléseiket lehet sorolni. Mindennemű terrorizmust, így a kibertérben elkövetettet is szigorúan elítélik, akár csak a különböző bandaháborúkat és az emberi jogok súlyos megsértését. A nyilatkozatban Ukrajnáról egyetlen alkalommal esett szó, némileg homályosan fogalmazva szorgalmazza a konfliktusok diplomáciai úton való rendezését. Ezzel ellentétben több esetben is élesen elítélik Izrael cselekményeit.

Végezetül, a nyilatkozat a BRICS-tagállamok közös terveit tartalmazza, amelyek elsősorban a tagállamok gazdasági és társadalmi fejlődését tűzik ki célul. Felismerve, hogy országaik az ásványkincsek széles skálájából jelentős lelőhelyekkel rendelkeznek, létrehozzák a BRICS földtani platformját. Ehhez kapcsolódóan támogatják a nyers gyémántok kereskedelmét szabályozó Kimberley-folyamatot, de informális együttműködési platformot is kialakítanak, amelynek célja a nemesfémek BRICS-országokon belüli forgalmának növelése. Hangsúlyozzák, hogy a rugalmas ellátási láncok és az akadálytalan mezőgazdasági kereskedelem a hazai termeléssel együtt döntő fontosságú az élelmiszerbiztonság és a megélhetés biztosítása szempontjából, különösen az alacsony jövedelmű vagy erőforráshiányos gazdálkodók, valamint a nettó élelmiszer-importőr fejlődő országok számára. Ennek megfelelően az orosz fél kezdeményezésére létrehozzák a BRICS-országokon belüli

gabonakereskedelmi platformot. Ezeken túlmenően elindult a BRICS-en belül a közegészségügyi intézetek hálózata; a tudományos, technológiai és innovációs politika fejlesztésére, valamint a fiatal tudósok és innovátorok támogatása érdekében fejlesztik a BRICS egyetemi hálózatát. Az új ipari forradalom kapcsán létrehozzák az Innovációs Központot, amely rendezvényeket szervez, a BRICS Startup Fórum pedig az innováció és a gazdasági növekedés előmozdításában döntő szerepet játszó startupokat patronálja. Végül, de nem utolsósorban támogatják a BRICS Női Üzleti Szövetség női vállalkozói szellem előmozdítása érdekében tett intézkedéseit, valamint regionális irodák megnyitását.

Az esemény megosztotta a nemzetközi közvéleményt, ahogyan a szándéknyilatkozatban foglaltak is. Bár Putyin elnök ellen a Nemzetközi Büntetőbíróság elfogatóparancsot adott ki, és országa jelenleg a legsúlyosabban szankcionált állam, az elszigetelésére tett kísérletek mégsem voltak különösebben sikeresek. A felemelkedő globális dél országai nem különösebben ítélték el cselekményeit, és az Oroszország által szervezett rendezvényen szép számban és magas rangon képviseltették magukat. Úgy tűnik, hogy a számos köztük lévő ellentét és konfliktus ellenére egy dolog szorosan összeköti őket – alternatívát keresnek a jelenleg még unipolárisnak érzett és fejlett országok által dominált nemzetközi gazdasági, pénzügyi és politikai rezsimre. Egyesek rendkívül élesen fogalmazva úgy vélik, hogy az esemény és a kazanyi nyilatkozat erőteljes állásfoglalás az amerikai hegemonia, a pénzügyi kényszer és a szankciókon alapuló diplomácia ellen.⁴

Vitatható, hogy a Nyugat által bevezetett Oroszország elleni korlátozó intézkedések mennyire érték el politikai céljaikat. Az viszont kétségtelen, hogy a nemzetközi közösség tudomásul vette, hogy az USA-nak és az EU-nak számos eszköz áll rendelkezésére, amellyel a nemzetközi térben érvényesíteni tudja akaratát. A Kína és Oroszország által vezetett tömb számára ez paradox módon hat – igyekszik mielőbb alternatívát találni a fennálló nemzetközi intézményekre, és egyre szorosabbra fűzni a tagok közt lévő politikai és kereskedelmi kapcsolatokat.

2024. október 25.

⁴ AWAN 2024.

Felhasznált irodalom

- AWAN, Zamir Ahmed (2024): The Kazan Declaration and BRICS: Redefining Global Power Dynamics. *Modern Diplomacy*, 2024. október 26. Online: <https://moderndiplomacy.eu/2024/10/26/the-kazan-declaration-and-brics-redefining-global-power-dynamics/>
- BRICS (2024): *Kazan Declaration. Strengthening Multilateralism for Just Global Development and Security*. XVI. Brics Summit. 2024. október 23. Online: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/en/RosOySvLzGaJtmx2wYFv0lN4NSPZploG.pdf>
- SCHICKLER, Jack (2024): UN's Guterres Arrives in Russia for Controversial BRICS Summit. *Euronews*, 2024. október 23. Online: www.euronews.com/2024/10/23/uns-guterres-arrives-in-russia-for-controversial-brics-summit-putin-ukraine
- VOHRA, Anchal (2024): Will Turkey's Bid to Join BRICS Speed Up EU Accession? *DW*, 2024. szeptember 15. Online: www.dw.com/en/will-turkeys-bid-to-join-brics-speed-up-eu-accession/a-70208316